

Звернення про надання одного з видів правових послуг, передбачених як безоплатна вторинна правова допомога, слід подавати до Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги або до територіального органу юстиції за місцем фактичного проживання особи незалежно від реєстрації місця проживання чи місця її перебування. Разом із зверненням про надання безоплатної вторинної правової допомоги особа або законний представник особи повинні подати документи, що підтверджують належність особи або осіб, стосовно яких звертається законний представник, до однієї з вразливих категорій осіб, передбачених цим Законом. Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги зобов'язаний протягом десяти днів з дня надходження звернення прийняти рішення щодо надання відповідної безоплатної вторинної правової допомоги (Бірюкова А. Проблемні аспекти здійснення захисту та надання правової допомоги адвокатами / А. Бірюкова // Юридична Україна. – 2005. – №1. – С. 49-54).

Таким чином, надання безоплатної правової допомоги має розглядатися не як акт благодійності щодо незабезпечених, а як зобов'язання, покладене на суспільство в цілому. При цьому кожна особа має бути наділена правом на необхідну безоплатну правову допомогу адвоката в судовому провадженні, будучи вільною у виборі кваліфікованого захисника.

Дерев'янкіна А.С.

*студентка 5-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ УЧАСТІ АДВОКАТА У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Основний Закон нашої держави зазначає, що кожен має право на правову допомогу. Для надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура (ст. 59 Конституції України)

Адвокатура є найважливішим правовим інститутом будь-якої держави, що базується на захисті прав громадян і віддзеркалює стан і рівень демократії в країні. Від того, наскільки вона міцна, організована, законодавчо захищена, у значній мірі залежить впевненість кожного громадянина у своєму добробуті, в успішності підприємництва (Ніколаєць Ю.М. Правові аспекти участі адвоката у цивільному процесі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com>)

Дослідженням окремих правових аспектів такого правового інституту, як адвокатура у цивільному процесі займалися С. Алексєєв, С. Погрібняк, С. Фурса, І. Диба, Л. Ковтун, В. Купрішин, Д. Ватман, В. Татаринцев та ін.

У цивільному судочинстві, як свідчить судова практика, від загального числа справ, у яких беруть участь представники сторін, більшість їх розглядається за участю адвокатів. Це зумовлено тим, що за умов реалізації принципу змагальності тягар доказування покладається на самі сторони, суд лише сприяє у витребуванні доказів за наявності про це клопотань сторін. Виходячи з цього, самим сторонам без допомоги адвоката дуже складно захистити свої права та законні інтереси (Дрейзіна Д.В. Деякі питання участі адвоката у цивільному процесі [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.referatcentral.org.ua/jurisprudence>)

Виходячи з того, що адвокатура є одним із провідних правових інститутів кожної держави виникає нагальна потреба у належній правовій регламентації процесуального становища адвоката. Для вирішення цієї проблеми необхідно визначити поняття адвоката за законодавством України, завдання адвокатури на сучасному етапі, функції адвоката у цивільному процесі, вимоги до належного оформлення повноважень адвоката тощо.

Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокат - фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту на підставах та в порядку, що передбачених законодавством України (ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»). Адвокат часто сприймається як особа, яка захищає злочинця чи протиправну справу підприємця. Але головне призначення адвокатури, як явища, полягає у здійсненні високосоціальнозначимих юридичних послуг усьому суспільству та його членам у захисті прав та свобод громадянина та юридичних осіб. Адвокат захищає закон від свавілля, а тому

діяльність адвоката відповідає як інтересам окремого громадянина чи установи, так і суспільно-правовим інтересам держави та суспільства.

На сьогоднішній день між науковцями і практиками немає однастайності щодо визначення завдань адвокатури в Україні. У радянські часи Т. Варфоломєєва та Б. Русанов вважали, що діяльність адвоката спрямована на здійснення реального захисту через суд прав і законних інтересів громадян чи організацій від неправомірних посягань та у відновленні порушеного права. З. Ромовська визначає завдання адвокатури як сприяння захисту прав, свобод громадянина (Ромовська З. Закон України "Про адвокатуру" -ремонт чи повна реконструкція//Право України. - 2000. - № 11. - 56 с.). Відповідно до Закону України "Про адвокатуру" завданнями адвокатури є сприяння захисту прав, свобод та здійснення представництва законних інтересів громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, юридичних осіб. Чинний Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», на жаль, не містить статті щодо визначення завдань адвокатури України. Проаналізувавши різні точки зору та законодавство щодо адвокатської діяльності, вважаємо, що завданнями адвокатури в цивільному процесі є представництво законних інтересів громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, юридичних осіб, сприяння захисту прав і свобод цих осіб та надання інших видів правової допомоги. На наш погляд, було б доцільним ввести в сучасне законодавство України, а саме в Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» норму, яка закріплює положення щодо завдань адвокатури.

Функції адвокатури - головні напрямки і види діяльності адвокатів, обумовлені її завданнями і цілями і такі, що характеризують її сутність. На думку Б.С. Антимонова і С.Л. Герзона, Д.П. Ватмана і В.О. Елізарова функції адвокатури полягають у відшуканні об'єктивної істини та захисті інтересів клієнта. Інші вчені, такі як Ю.В. Демченко та В.В. Пешко вважають, що цивільний процес забезпечує для адвоката виконання двох функцій, правозахисну та представницьку. Проте як показує практика, судді часто бачать лише одну функцію адвоката в суді, а саме функцію правозахисника, а не представника (Демченко Ю.В. Адвокат в цивільному процесі: проблеми залишилися [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lbg.com.ua/advokat-v-civilnomu-procesi-problemi-zalishilis>). Звичайно, з такою позицією судді погоджуватися не можна, і в разі не бажання судді допускати, до розгляду адвоката, в якості представника на основі необґрунтованих мотивацій, потрібно оскаржувати такі дії. ЦПК забезпечує адвокату роль представника і наділяє його тими ж самими процесуальними права, як наприклад і довіреність. Отже, основними напрямками діяльності адвокатури в цивільному судочинстві є: надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правовий супровід діяльності юридичних і фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, держави; складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; представництво інтересів фізичних і юридичних осіб у судах під час здійснення цивільного, господарського, адміністративного та конституційного судочинства, а також в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами.

Представництво адвокатів є договірним (добровільним, факультативним) видом представництва. Участь адвоката у цивільному процесі зумовлюється бажанням особи, яка потребує захисту своїх прав, і це є проявом диспозитивності цивільного процесу. Але деякі автори вважають за необхідне ввести обов'язкову участь адвоката у цивільному процесі. Вони обґрунтовують свої погляди тим, що вже для самого звернення особи до суду вона повинна мати спеціальні знання або скористатись кваліфікованою юридичною допомогою. В Україні такі погляди розділяють В. Кальний, В. Володарський. Враховуючи засади, на яких базується цивільний процес (диспозитивність цивільного процесу, збереження деякої активності суду, його обов'язку роз'яснювати права і обов'язки сторін, сприяти за необхідністю витребуванню доказів, збереження суміжних інститутів представництва органами державної влади та місцевого самоврядування, прокурором), створення обов'язкової участі адвоката у ньому є недоцільним.

Для того, щоб повноваження адвоката здійснювались належним чином та не викликали у суду сумнівів щодо їх законності, вони повинні бути оформлені згідно з вимогами законодавства. Умовою надання адвокатом кваліфікованої правової допомоги в цивільному процесі є отримання ним статусу процесуального представника. Для його отримання

представник сторони, а саме адвокат повинен бути наділений певною спеціальною правосуб'єктністю. В даному випадку слід виходити з того, що з моменту отримання статусу адвоката, він отримує лише певну фактичну цивільно-процесуальну правоздатність. Для отримання адвокатом вже реальної цивільно-правової дієздатності, тобто статусу цивільного процесуального представника особи, йому необхідно належним чином закріпити свої повноваження. Згідно зі ст. 26 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правової допомоги. В той же час дана норма статті, вказує що документами, що посвідчують повноваження адвоката на надання правової допомоги, можуть бути: 1) договір про надання правової допомоги; 2) довіреність; 3) ордер; 4) доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання правової допомоги. Виходячи з аналізу вказаної статті можна зробити висновок, що незалежно від того, яким документом буде посвідчуватися повноваження адвоката в суді, між адвокатом та клієнтом повинен бути укладений договір про надання правової допомоги. Необхідно звернути увагу на значну позитивність вказаної норми, оскільки до цього часу (до 15 серпня 2012 року, тобто до набрання чинності вказаним Законом) на законодавчому рівні не передбачалася така необхідність (Заборовський В.В. Підстави участі адвоката у цивільному судочинстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/2_2013/Zaborovskyi.pdf). Однак у цивільному процесі вказану норму Закону необхідно використовувати з урахуванням вимог цивільного процесуального законодавства, а саме з урахуванням вимог ч. 4 ст. 42 Цивільного процесуального кодексу, яка зазначає, що повноваження адвоката як представника можуть посвідчуватись ордером, дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або договором. До ордера обов'язково додається витяг із договору, у якому зазначаються повноваження адвоката як представника або обмеження його прав на вчинення окремих процесуальних дій. Витяг засвідчується підписом сторін договору.

Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що участь адвоката у цивільному процесі – досить складний аспект при захисті прав та інтересів громадян в суді: по суті задач, взаємовідносинам з органами та клієнтами, широкій сфері діяльності, особливостям правового та етичного регулювання. Участь адвоката в цивільному процесі України полягає у здійсненні ним представництва і захисті суб'єктивних майнових і особистих немайнових прав та охоронюваних законом інтересів інших осіб (громадян і юридичних осіб) та в сприянні суду в всебічному, повному і об'єктивному з'ясуванні обставин справи, прав і обов'язків сторін. Інституту адвокатури характерна велика кількість проблемних питань, що виявляються у ході юридичної практики, але єдиним і беззаперечним залишається факт соціальної і правової значимості його існування і потребує подальшого реформування.

Дзюба Л.В.

*студентка 5-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ БЕЗОПЛАТНОЇ ВТОРИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Перш ніж перейти до розгляду проблематики надання безоплатної вторинної правової допомоги в Україні, слід звернутися до історичних основ виникнення інституту надання безоплатної правової допомоги.

Надання безоплатної правової допомоги має давню історію і, можливо, це одна з найважливіших традицій адвокатури. Історичні корені цього інституту сягають далекої давнини – безоплатна правова допомога існувала й існує, здається, скрізь, там де і існує право, незалежно від епохи, країни чи суспільства.

Аналізуючи історичні джерела та юридичну літературу, можна знайти відомості у різні історичні періоди і в різних країнах, де було забезпечення правовою допомогою тих прошарків населення, які внаслідок певних обставин та причин не могли захистити свої права і потребували професійного захисту. Прикладом є інститут патронату у Стародавньому Римі, коли патрон надавав допомогу в суді без винагороди. З часом така діяльність стала професією, за здійснення якої бралася плата, часто надто висока. Згодом був, так званий, закон Марка